

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ЛЕВРІНЦ Маріанна Іванівна

УДК 371.134(439)

**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УГОРЩИНІ**

13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль - 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Ужгородському національному університеті, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник : доктор педагогічних наук, професор
КОЗУБОВСЬКА Ірина Василівна,
Ужгородський національний університет,
завідувач кафедри соціальної роботи.

Офіційні опоненти : доктор педагогічних наук, професор
ПОЛЩУК Віра Аркадіївна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри соціальної роботи;

кандидат педагогічних наук, доцент
КЕРЕСТЕНЬ Іштван Степанович,
Закарпатський угорський інститут імені Ракоці Ференца II,
завідувач кафедри педагогіки і психології.

Захист відбудеться 27 жовтня 2011 р. о 14.30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка за адресою : зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м.Тернопіль, 46027.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою : вул.М.Кривоноса, 2, м.Тернопіль, 46027.

Автореферат розіслано 26 вересня 2011 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. М. Мешко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Інтеграція України в європейську і світову спільноту, розширення та поглиблення міжнародних контактів вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців, які володіють не тільки ґрунтовними теоретичними знаннями і практичними вміннями зі спеціальності, але й здатні до продуктивного іншомовного професійного спілкування. Це актуалізує проблему вдосконалення системи професійної підготовки вчителів іноземних мов.

Важливою умовою підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов є формування у них стійкої мотивації до професійної педагогічної діяльності. Аналіз наукових досліджень засвідчує, що мотивація здійснює значний вплив на професійну діяльність учителів, успішність учнів та ефективність функціонування освітньої системи в цілому. Встановлено взаємозв'язок між рівнем сформованості професійної мотивації педагогів і мотивацією та успіхами у навчанні учнів.

Саме мотивація професійної діяльності як домінанта мотиваційної сфери особистості студента визначає особливості його професійного становлення. Вирішальну роль в успішності професійного зростання та набуття професійно важливих знань і вмінь відіграють не стільки об'єктивні чинники (наприклад, інтелектуальні властивості, здібності, особливості навчально-виховного процесу), скільки мотиваційно-ціннісні фактори. Мотивація є тим механізмом, який спонукає студентську молодь до оволодіння професією, досягнення успіхів у професійній діяльності.

Водночас, дослідження сучасного стану сформованості професійної мотивації майбутніх педагогів засвідчує, що далеко не всі студенти педагогічних ВНЗ обирають професію свідомо. Значна частина абітурієнтів не усвідомлюють особливостей та сутності професії вчителя, а після закінчення навчання не виявляють бажання працювати в школі. Особливо актуальною ця проблема є щодо майбутніх учителів іноземної мови, які, у своїй більшості, керуються предметно-фаховими або особистісними мотивами. Зокрема, дослідження, проведені нами в Ужгородському національному університеті та Закарпатському угорському інституті підтвердили цю тенденцію, оскільки майже 60% випускників факультетів іноземних мов не мають наміру долучатися до педагогічної діяльності.

Аналіз результатів наукових пошуків вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правової документації та практичного досвіду професійної підготовки вчителів іноземної мови у нашій країні дали змогу виявити суперечності між: зростанням запитів сучасного суспільства у висококваліфікованих педагогічних працівниках та небажанням випускників іноземного відділення ВНЗ працювати за педагогічним фахом; наявністю досить ґрунтовної теоретичної підготовки фахівців іноземної мови у вітчизняних ВНЗ та недостатньою увагою до формування мотивації професійної педагогічної діяльності; існуючим зарубіжним досвідом формування

мотивації до професійної педагогічної діяльності і недостатнім його вивченням та адаптацією в освітній простір України.

Теоретичне обґрунтування деяких аспектів підготовки вчителя до професійної педагогічної діяльності було здійснено у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема, формування особистості вчителя (А. Василюк, Л. Долинська, А. Капська, Л. Романишина, Г. Терещук, В. Чайка та ін.), умови професійного становлення (Л. Волинська, Л. Бурлака, Й. Гушулей, В. Семиченко, В. Поліщук, О. Скрипченко, О. Тарновська та ін.), формування мотивації педагогічної діяльності, розвиток педагогічної майстерності В. Вілюнас, З. Дернеї, І. Зязюн, М. Сабо та ін.), мотивації та професійно-педагогічної спрямованості (С. Занюк, Н. Кузьміна, С. Максименко, А. Маркова, Н. Ничкало, В. Рибалка, С. Яремчук та ін.), мотивації вчителів англійської мови (М. Валоці, М. Ніколов, М. Пенінгтон, Т. Дойл, Й. Мі Кім, М. Чіксентміхалі та ін.), професійної підготовки вчителів іноземних мов (Н. Бідюк, І. Задорожна, В. Зубко, А. Малдерез, П. Медеш, Л. Морська, М. Уолліс та ін.).

Значні зусилля вчених у дослідженні підготовки вчителів іноземної мови спрямовані на вивчення умов формування професійних компетенцій (О. Бігич, Б. Лапідус, Т. Камаєва, Н. Микитенко та ін.), професійно спрямоване навчання англійської мови (С. Бурдинська, Т. Кульневич, Т. Савицька, І. Самойлюкевич, Т. Стеченко та ін.). Водночас, незважаючи на суттєві теоретичні і практичні здобутки, залишається не достатньо дослідженою проблема формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземної мови в процесі фахової підготовки.

Аналіз наукової літератури дає підставу стверджувати, що в багатьох зарубіжних країнах є досить вагомі досягнення в дослідженні проблеми формування мотивації професійної педагогічної діяльності майбутніх фахівців іноземної мови. Зокрема, на нашу думку, заслуговує уваги в цьому плані досвід Угорщини. Варто відзначити, що угорський досвід підготовки педагогічних кадрів вітчизняними дослідниками вивчався дуже мало (В. Гомонай, І. Керестень, В. Сагарда та ін.). Питання формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземних мов в Угорщині взагалі не досліджувалися.

Вважаємо, що впровадження прогресивних ідей угорського досвіду у вітчизняну практику підготовки педагогічних кадрів буде сприяти формуванню мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземної мови.

Актуальність проблеми та її недостатня дослідженість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх фахівців іноземних мов в Угорщині».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Ужгородського національного

університету, є складовою частиною комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і психології «Теоретико-методологічні засади особистісно-професійного становлення майбутніх фахівців»(№ 378 (083.9). Тема дисертації затверджена вченою радою Ужгородського національного університету (протокол № 8 від 24.09.2009р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 8 від 22.12.2009р.).

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх фахівців іноземних мов у вищих навчальних закладах Угорщини і визначенні можливостей реалізації прогресивних ідей угорського досвіду в професійній підготовці педагогічних кадрів в Україні.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка вчителів іноземних мов в Угорщині.

Предмет дослідження – особливості формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземних мов в Угорщині.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. З'ясувати стан дослідженості проблеми в науковій літературі. Уточнити суть поняття «мотивація професійної педагогічної діяльності».

2. Виявити основні тенденції становлення і розвитку системи педагогічної освіти в Угорщині.

3. Розкрити особливості формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземних мов в Угорщині в процесі допрофесійної, професійної і післядипломної підготовки.

4. Здійснити порівняльний аналіз наукових і практичних підходів до проблеми формування мотивації професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземної мови в Угорщині й Україні та обґрунтувати перспективи вдосконалення вітчизняної системи підготовки педагогічних кадрів на основі використання прогресивних ідей угорського досвіду.

У дослідженні застосовувався комплекс **методів**: порівняльно-історичного аналізу, який дав змогу виявити тенденції становлення і розвитку педагогічної освіти Угорщини; структурно-системного аналізу, застосування якого дало можливість виокремити основні компоненти професійної підготовки вчителів іноземної мови; теоретичного узагальнення, який дав змогу сформулювати узагальнені висновки та обґрунтувати практичні рекомендації; емпіричні методи: спостереження, бесіда, аналіз продуктів діяльності, педагогічний експеримент, які використовувалися для виявлення можливостей використання угорського досвіду формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземної мови; статистичні методи обробки результатів.

Теоретико-методологічною основою дослідження є: Закон про освіту; теорії змісту і технології психолого-педагогічної підготовки фахівця (Г. Балл, В. Безпалько, В. Бондар,

С. Гончаренко, Г. Костюк, С. Максименко, С. Сисоєва та інші); теорії діяльності та суб'єкта (Б. Ананьєв, В. Виготський, О. Леонт'єв, Н. Талізїна та інші); специфіка професійної підготовки і організація навчання у вищих навчальних закладах (А. Капська, В. Кравець, О. Мороз, О. Сухомлинська, М. Шкіль та інші); професійний розвиток особистості (Є. Клімов, Е. Мілерян, В. Моляко, Б. Федоришин та інші); дослідження індивідуально-професійного становлення молодого вчителя (С. Максименко, Д. Ніколенко, В. Семиченко та інші); теорії мотивації (С. Адамс, А. Бандура, Н. Леонт'єв, А. Маслоу, С. Рубінштейн та інші).

Джерельна база дослідження: офіційні матеріали і документи про розвиток педагогічної освіти в Угорщині; наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених з проблем підготовки педагогічних кадрів і формування професійної педагогічної мотивації майбутніх учителів іноземних мов; періодичні зарубіжні видання; матеріали науково-практичних конференцій; статистичні дані.

Науковий пошук здійснювався впродовж 2003-2010 рр. Дослідження проводилося на базі: наукового університету імені Етвеша Лоранта м.Будапешт, Паннонського наукового університету м.Будапешт, наукового університету м.Дебрецен, наукового університету м.Пейч, наукового університету м.Сегед, Католицького університету імені Пазмань Пийтер, педагогічного інституту м.Кечкемейт, педагогічного інституту м.Ніредьхазо, педагогічного інституту м.Хойдубесермень, Євангельської гімназії та педагогічної професійної школи ім.Кошута Лойоша, гуманітарної професійної школи імені Немеш Агнеси.

Педагогічний експеримент з впровадження окремих елементів угорського досвіду формування мотивації до педагогічної професійної діяльності проводився в Закарпатському угорському інституті імені Ракоці Ференца II. Всього дослідженням було охоплено 146 осіб, із них 103 студенти, які навчаються за напрямками „Педагогіка і методика середньої освіти (англійська мова і література)”, „Початкове навчання (з правом викладання англійської мови)”, 33 вчителів, які працюють в угорськомовних школах Закарпатської області.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вперше:

– визначено найбільш поширені в науково-освітньому просторі Угорщини концептуальні підходи до проблеми формування професійної мотивації вчителя: теорія потреб (А. Маслоу), теорія досягнення (Дж. Аткинсон), теорія власної ефективності (А. Бандура), теорія цілепокладання (Е. Локке, Г. Латам), атрибутивна теорія (Б. Вайнер), теорія самодетермінації (Е. Дісі, Р. Раян), теорія справедливості (С. Адамс), гігієнічна теорія (Ф. Герцберг);

– охарактеризовано основні етапи становлення і розвитку педагогічної освіти в Угорщині загалом і підготовки вчителів іноземних мов ;

–проаналізовано структурні компоненти педагогічної освіти Угорщини (допрофесійна, професійна, післядипломна освіта);

–виявлено особливості формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземних мов в Угорщині на різних рівнях освітньо-професійної підготовки (професійно-педагогічна спрямованість навчально-виховного процесу на всіх освітніх рівнях; орієнтація на особистість студента (розвиток рефлексії, автономності, полікультурності); залучення студентів до науково-дослідної роботи педагогічного спрямування; оптимальне поєднання теоретичної і практичної підготовки);

–на основі порівняльного аналізу структури, змісту та організації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Угорщині й Україні визначено можливості реалізації прогресивних ідей угорського досвіду щодо формування мотивації до професійної педагогічної діяльності у вітчизняну практику;

–конкретизовано поняття «портфоліо», «ментор», «професійна мотивація» й уточнено суть поняття «мотивація професійної педагогічної діяльності».

Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо професійної підготовки вчителів іноземних мов з урахуванням виявлених особливостей формування мотивації до педагогічної діяльності майбутніх учителів в Угорщині.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено і впроваджено в навчальний процес спецкурс «Педагогічна майстерність вчителя іноземної мови»; підготовлено навчальні посібники: «Формування мотивації майбутніх вчителів англійської мови» (на англійській мові), «Modal Verb Games. A resource book for teachers of English» та інші; обґрунтовано рекомендації щодо можливостей використання прогресивних ідей угорського досвіду підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вітчизняній педагогічній освіті. Результати дослідження можуть бути використані для розробки курсів з історії і теорії педагогіки, порівняльної педагогіки, навчально-методичних посібників викладачами вищих навчальних закладів, які готують учителів іноземних мов. Окремі рекомендації дослідження стосовно формування мотивації до професійної педагогічної діяльності можуть творчо використовуватися в процесі підготовки фахівців інших спеціальностей.

Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечується всебічним теоретичним аналізом проблеми, методологічною обґрунтованістю вихідних положень, використанням комплексу методів, адекватних меті і завданням дослідження.

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес Ужгородського національного університету (довідка № 2293 від 4.11.2010р.), Закарпатського угорського інституту імені Ракоці Ференца II (довідка № 019/UA/ 2011), Хмельницького національного університету (довідка №172-9 від 20.09.2010р.).

Особистий внесок здобувача. Всі результати дослідження дисертантом здобуті самостійно. У монографії «Особливості формування професійної мотивації майбутніх фахівців в Угорщині» автору належать перший, другий, третій розділи. У навчальному посібнику «Теорія англійської мови» авторським є четвертий розділ. У статті «Деякі аспекти професійного відбору фахівців для соціально-педагогічної діяльності» особистим внеском здобувача є обґрунтування ідей зарубіжного досвіду у забезпеченні професійного відбору фахівців для соціально-педагогічної діяльності.

Апробація основних положень і результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідались на науково-практичних конференціях: міжнародних - «Мова і освіта на початку XXI століття» (Берегово, 2004), «Інноваційні підходи до підготовки педагогічних кадрів у контексті Болонського процесу» (Чернівці, 2005), «Особистісно орієнтовані педагогічні технології у початковій освіті» (Тернопіль, 2006), «Методика викладання іноземної мови у немовних навчальних закладах» (Донецьк, 2006), «Теорія та практика управління педагогічними процесами» (Одеса, 2007), «Теоретико-методологічні засади особистісного становлення дошкільника в полікультурному просторі соціуму в добу його освітніх трансформацій» (Берегово, 2008), «Теоретико-методологічні засади підготовки педагогічних кадрів у поліетнічному регіоні» (Ужгород, 2008), «Підготовка соціальних працівників до роботи з дітьми групи «ризик» (Ужгород, 2009), «Соціально-профілактична робота з попередження насильства серед дітей та молоді» (Ужгород, 2009), «Соціалізація особистості і суспільні трансформації: механізми взаємовпливу та вияви» (Чернівці, 2009), «Професійно-особистісний розвиток і становлення фахівців в сучасних умовах розбудови вищої школи: методологія, теорія і практика» (Ужгород, 2010); «Szociális munka és társadalmi környezet» (Szeged, 2010, Угорщина); всеукраїнських - «Проблеми соціалізації особистості у теорії та практиці сучасної науки» (Житомир, 2005), «Проблеми становлення та самореалізації творчої особистості майбутніх фахівців гуманітарного спрямування: зміст, форми та методи підготовки» (Хмельницький, 2010).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 23 опублікованих працях: 1 монографія, 6 навчально-методичних посібників, 16 статей (у фахових виданнях - 7, матеріалах науково-практичних конференцій – 9).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (364) і додатків (13). Основний зміст дисертації викладено на 189 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 7 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету, завдання, визначено об'єкт, предмет, обґрунтовано методологічні засади і методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні аспекти формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів»** – здійснено теоретичний аналіз вітчизняних і зарубіжних джерел з досліджуваної проблеми, проаналізовано підходи до визначення поняття мотивації професійної педагогічної діяльності та уточнено його сутність. Обґрунтовано педагогічні умови формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів.

Аналіз результатів наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних учених (Р. Барон, Л. Волинська, З. Дернеї, І. Робертсон, Т. Шадріна) свідчить про відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до розуміння сутності поняття «мотивації», але в ролі спільного знаменника, на нашу думку, може виступити її трактування як джерела активності індивіда. Узагальнюючи наявні напрями вивчення мотивації професійної педагогічної діяльності, можливо визначити її як *сукупність внутрішніх та зовнішніх сил, які спонукають педагога до професійної діяльності, задають їй певну спрямованість, визначають її форму, тривалість та інтенсивність*.

У процесі дослідження виявлено, що зарубіжна наука розглядає проблему професійної мотивації через призму кількох мотиваційних теорій: теорія потреб (А. Маслоу), теорія досягнення (Дж. Аткинсон), теорія власної ефективності (А. Бандура), теорія цілепокладання (Е. Локке, Г. Латам), атрибутивна теорія (Б. Вайнер), теорія самодетермінації (Е. Дісі і Р. Раян), соціальна теорія мотивації (Б. Вайнер), теорія справедливості (С. Адамс), гігієнічна теорія (Ф. Герцберг).

Такі підходи до проблеми професійної мотивації узгоджуються з результатами досліджень інших учених (Б. Гармс, С. Вітвицька, В. Поляков, А. Реан, Р. Саймонс) стосовно чинників, які впливають на формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземної мови (ІМ): задоволення потреб вищого рівня, почуття власної ефективності, самодетермінація та керування власною мотивацією, цілепокладання, внутрішня мотивація, каузальні атрибуції.

Узагальнення творчого доробку угорських учених у дослідженні проблеми професійної мотивації дозволяє стверджувати, що вона розглядається ними в світлі вищезгаданих теорій мотивації.

Чільне місце в дослідженнях сучасних угорських вчених (З. Дернеї, К.Йовжа, М. Ніколов, М. Сабо, К. Чізер та ін.) посідає вивчення питання впливу мотивації на навчальну, професійну та інші види діяльності, розвиток особистості в цілому. Особливий акцент ставиться на дослідженні поняття «керування власною мотивацією», що свідчить про поступовий відхід від тлумачення

мотивації як процесу зовнішньої та внутрішньої детермінації діяльності, який слабо регулюється власне особистістю.

Важливим аспектом наукових досліджень мотиваційної сфери є комплексний розгляд компетенцій та мотивації. На думку угорських учених, розвиток тріади «знання, уміння, навички» варто здійснювати одночасно з формуванням мотивації. Малоефективним вважається розвиток компетенцій без врахування природи мотивів і, навпаки, формування мотивів навчальної та професійної діяльності є неможливим поза компетентнісним підходом.

Узагальнення результатів наукових досліджень зарубіжних учених дозволяє виокремити основні положення щодо формування мотивації до професійної діяльності майбутніх учителів іноземних мов: формування мотивації на допрофесійному, професійному рівнях, в системі післядипломної освіти; максимальна професійно-педагогічна спрямованість навчально-виховного процесу на всіх освітніх рівнях; орієнтація на особистість студента (розвиток рефлексії, автономності, полікультурності); залучення студентів до науково-дослідної роботи педагогічного спрямування; оптимальне поєднання теоретичної і практичної підготовки.

У другому розділі – **«Особливості формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземної мови в системі освіти Угорщини»** – проаналізовано історико-педагогічний досвід професійної підготовки педагогів в Угорщині; здійснено ретельний аналіз основних структурних компонентів професійної підготовки фахівців ІМ та особливостей змісту, форм і методів підготовки у різних типах навчальних закладів країни; виявлено особливості цілеспрямованої роботи з формування мотивації до педагогічної діяльності на допрофесійному рівні, на рівні бакалаврату, магістратури, докторантури, в системі післядипломної освіти.

Історико-педагогічний аналіз особливостей процесу становлення педагогічної освіти в Угорщині дозволив виокремити 5 умовних періодів у процесі її історичного розвитку. *Перший період* (до 1775 року) – «епоха без підготовки» – в руслі загальних тенденцій тогочасної Європи в Угорщині панувала думка, що навчати спроможний будь-хто, якщо володіє необхідними знаннями предмета. Тому вчителями ставали випускники народних шкіл, латинськомовних середніх шкіл, гімназій та, в поодиноких випадках, університетів. *Другий період* (1775 – 1860 рр.) – «початковий» – поступово, на кшталт інших Європейських держав, в Угорщині набула поширеності ідея про необхідність спеціальної підготовки вчителів. З цією метою в 1775 році в м. Пожонь було започатковано першу, так звану «зразкову школу», у якій здійснювалась практична підготовка педагогів. Курс навчання тривав 4–5 місяців. Невдовзі в Угорщині запрацювали кілька подібних закладів освіти. *Третій період* (1860 - 1945 рр.) – «формувальний» – відбувається становлення угорської системи професійної підготовки педагогів як складової вищої освіти. На початок 1860-х років в Угорщині назріла потреба створення національної галузі підготовки

педагогів. Низка правових розпоряджень уможливила у 1862 році розпочати професійну підготовку вчителів на базі університету у м. Пешт. Після завершення 3-річного терміну навчання в університеті здобувачі педагогічної освіти вивчали спеціальні семінари для вчителів і склали відповідний фаховий іспит. *Четвертий період* (1946 – початок 90-х рр.) характеризується створенням у 1946 році нових освітніх закладів (восьмирічних загальноосвітніх шкіл для широких верств суспільства), що зумовило нагальну потребу у масовій підготовці вчителів для цих шкіл. Посилюється інтерес до розробки питань практичного спрямування навчання майбутніх учителів, поряд із швидким розгортанням досліджень у галузях методик викладання. Узгоджуються питання змісту, цілей, вимог, критеріїв, моделей підготовки педагогів університетами та педагогічними інститутами, конкретизації освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки вчителів, визначення особливостей спеціалізації педагогів тощо. *П'ятий період* – (початок 90-х рр. і до сьогоднішнього дня) вирізняється найвідчутнішими змінами в угорській системі професійної підготовки педагогічних кадрів, які відбувалися під впливом трансформацій у суспільно-політичному житті країни. Докорінно нове економічне та суспільно-політичне становище Угорщини поставило нові вимоги до якості освітньої галузі країни. Оновлення структури та змісту професійної педагогічної освіти відбувається у відповідності з тенденціями розвитку світової освіти, Болонської системи.

Сьогодні система професійної підготовки педагогічних кадрів Угорщини розвиває дві моделі (із переважанням останньої): супровідну (concurrent), яка передбачає паралельне засвоєння фахового, професійно-педагогічного та загальноосвітнього навчальних компонентів, і послідовну (consecutive), у якій професійно-педагогічна підготовка здійснюється після завершення вивчення циклу дисциплін за професійним спрямуванням.

Важливе значення в розвитку професійної підготовки педагогічних кадрів в Угорщині мала офіційна постанова уряду у 2004 році про впровадження стратегічних положень Болонської освітньої системи, згідно з якими вища педагогічна освіта перейшла на трьохступеневу систему, що передбачає базовий курс навчання в бакалавраті, магістратуру та аспірантуру (докторантуру). Диплом педагога для всіх педагогічних спеціальностей, в тому числі й вчителя іноземної мови, в Угорщині можливо одержати виключно на рівні магістратури.

Аналіз науково-практичного доробку та нормативно-правових документів Угорщини засвідчив наявність цілеспрямованої і систематичної роботи з формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів на всіх структурних рівнях освіти: допрофесійному, професійному та у післядипломній освіті.

Основними особливостями угорської *допрофесійної* педагогічної підготовки є такі: зорієнтованість на професію вважається однією з шести обов'язкових компетенцій, які необхідно розвивати в учнів загальноосвітніх середніх шкіл всіх вікових категорій; профорієнтація є невід'ємною складовою навчально-виховної роботи, яка реалізовується протягом всього періоду

навчання в загальноосвітніх закладах, починаючи з 1-го класу; у всіх загальноосвітніх закладах працюють фахівці за спеціальністю «вчитель з профорієнтаційної роботи»; широка варіативність та різнобічність профільного навчання забезпечується великим діапазоном освітніх закладів та програм; основна допрофесійна педагогічна підготовка відбувається в спеціально організованих професійних або професійних педагогічних середніх школах; в деяких професійних або професійних педагогічних школах Угорщини поєднується допрофесійна педагогічна підготовка та поглиблене вивчення іноземних мов, що надає угорській освітній системі певні переваги порівняно з вітчизняними традиціями допрофесійної підготовки майбутніх учителів ІМ.

На рівні *бакалаврату* формування педагогічної мотивації майбутніх учителів ІМ забезпечується вивченням профорієнтаційного блоку психолого-педагогічних та методичних дисциплін, головним завданням якого є орієнтація студентів на педагогічну професію; практичною зорієнтованістю навчання; науково-дослідницьким характером змісту, форм та методів навчання; високим рівнем професіоналізму студентів (студенти здають іспит на знання ІМ на рівні „С” згідно Рекомендацій Ради Європи після завершення 1-го курсу); широким діапазоном спеціалізацій, які студенти обирають, враховуючи власні потреби та інтереси; розвитком автономності студентів; поглибленою увагою до розвитку соціокультурної компетенції майбутніх учителів ІМ.

Ознайомлення з практикою підготовки вчителів ІМ в системі педагогічної освіти Угорщини свідчить, що на рівні *магістратури* формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів ІМ базується на таких засадах: навчання в магістратурі передбачає вступний іспит, найважливішим завданням якого є визначення мотивації студентів до оволодіння педагогічною професією; професійно спрямоване навчання курсів методики викладання ІМ та дисциплін психолого-педагогічного циклу; практично зорієнтоване навчання та особливості організації педагогічної практики, активне залучення студентів до навчально-виховного процесу школи; заохочення студентів до науково-дослідницької діяльності в межах курсів методики викладання ІМ, психології та педагогіки, а також за рахунок позапрограмних навчально-виховних заходів, загальноуніверситетського визнання, грошових премій та нагород за найкращі дослідницькі проекти педагогічного спрямування, дипломні роботи і т.д., можливості публікації для студентів; розробка портфоліо вчителя ІМ та написання магістерської роботи, у якій висвітлюються проблеми викладання ІМ та інші аспекти педагогічної професійної діяльності.

Основною формою цілеспрямованої підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів в архітектоніці трьохступеневої системи освіти Угорщини є акредитовані докторські програми, які функціонують у вищих навчальних закладах. Можливість здобуття наукового ступеня доктора наук PhD поза їх межами, наприклад, на базі науково-дослідних установ різного підпорядкування, виключається.

На завершальному ступені освітнього циклу підготовки фахівців (*докторантура*), особливості формування стійкої мотивації до професійної педагогічної діяльності визначаються: змістом професійної підготовки, тобто більшість дисциплін сприяє виробленню власної чіткої професійної позиції докторантів, їх професійному становленню; індивідуалізацією професійної підготовки, яка забезпечується гнучкістю та варіативністю змісту освіти, зокрема, слухачі вносять пропозиції щодо дисциплін, які вони бажають вивчати, та в співпраці з викладачами докторської програми визначають їхні зміст та цілі; всебічністю та багатоаспектністю професійної підготовки; поглибленим розвитком науково-дослідних компетенцій, позаяк вивчення кожної дисципліни передбачає написання наукових статей і їх публікацію у різних фахових педагогічних виданнях; формами та методами навчання, які стимулюють розвиток автономності у виконанні науково-дослідних робіт, а також інноваційної діяльності.

Основними особливостями подальшого розвитку і поглиблення мотивації до професійної педагогічної діяльності в системі післядипломної освіти педагогів є: стимулювання мотивації педагогів на державному рівні з виділенням значних коштів; варіативність навчальних програм та курсів, яка передбачає можливість вибору індивідуальної траєкторії руху у сфері професійного зростання; широкий діапазон курсів підвищення кваліфікації дозволяє диференційовано вирішувати питання забезпечення освітніх потреб педагогів; застосування тренінгових технологій у системі післядипломної освіти; адаптація навчальних курсів до реальних умов праці вчителів; застосування інтерактивних методів навчання та їхня практична зорієнтованість; стимулювання творчо-пошукової діяльності педагогів.

У третьому розділі – **«Можливості використання угорського досвіду формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземної мови в Україні»** – здійснено порівняльний аналіз професійної підготовки вчителів ІМ в Угорщині й Україні; проаналізовано результати проведеного педагогічного експерименту з впровадження окремих ідей зарубіжного досвіду формування мотивації до професійно-педагогічної діяльності майбутніх учителів ІМ у вітчизняну практику підготовки фахівців; окреслено можливості використання прогресивних ідей угорського досвіду професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні.

Порівняльний аналіз моделей підготовки вчителів іноземної мови в Угорщині та Україні свідчить, що вони мають багато спільних та відмінних рис, зумовлених історико-педагогічним досвідом, особливостями національного, соціально-економічного, духовного розвитку держав, концептуальних засад освітньої політики. У сучасних умовах обидві країни тримають курс на інтеграцію національної освіти у європейський освітній простір, модернізацію системи вищої освіти, реалізацію вимог Болонського процесу та міжнародний обмін науково-практичним досвідом, що породжує необхідність оновлення цілей і змісту вивчення іноземних мов у середніх

та вищих навчальних закладах та професійної освіти майбутніх учителів ІМ у зв'язку з їх особливим статусом у Європейській освітній системі. Спільним для обох країн є прагнення сформувати систему педагогічної освіти, поєднуючи національні традиції з прогресивними ідеями зарубіжного досвіду, синтез яких покликаний сформувати педагога нової генерації.

Водночас, результати дослідження переконують, що Угорщина має більш вагомі здобутки у підготовці вчителів іноземної мови завдяки систематичній, цілеспрямованій роботі з формування професійної педагогічної мотивації майбутніх учителів іноземних мов на всіх рівнях: допрофесійному (під час навчання в школі), професійному (бакалаврат, магістратура, докторантура) і в процесі підвищення кваліфікації в системі післядипломної освіти.

Нами була здійснена експериментальна робота з впровадження прогресивних ідей угорського досвіду з формування мотивації до професійно-педагогічної діяльності студентів факультету іноземних мов в Закарпатському угорському інституті (2005 - 2010 рр.) Безперечно, ми не мали можливість повністю впровадити угорську модель підготовки майбутнього вчителя іноземних мов, тому зосередилися в експериментально-дослідній роботі на найбільш важливому, на нашу думку, аспекті, а саме: забезпеченні максимальної професійно-педагогічної спрямованості навчально-виховного процесу підготовки майбутніх вчителів іноземної мови у ВНЗ, як на заняттях з іноземної мови, так і під час вивчення розроблених нами спецкурсів, проходження педагогічної практики, виконання науково-дослідної роботи, а також в позааудиторній роботі.

У процесі експериментально-дослідної роботи використовувалися як традиційні технології навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, диференційоване навчання), так і відносно нові (технологія розвивального навчання, групової навчальної діяльності, особистісно орієнтована, формування творчої особистості).

Ефективність формування професійної мотивації майбутніх учителів іноземної мови забезпечувалась розмаїттям методів, форм і засобів, які використовувалися в навчальному процесі. Це, зокрема, *методи*: словесні (пояснення, бесіда, інструктаж, робота з підручником), наочні (демонстрування, ілюстрування), практичні (усні і письмові вправи); стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності (опора на життєвий досвід, створення ситуацій новизни, ділові ігри, рольові ігри, дискусії, тренінги, метод проектів, мікрвикладання), «кейс-метод» (спільне обговорення й аналіз різних випадків, ситуацій професійно-педагогічного спрямування); *форми*: лекції, практичні заняття, індивідуальна і групова робота, самостійна робота, факультативні заняття; *засоби*: друковані джерела (підручники, посібники, демонстраційні картки), технічні (компакт-диски, аудіокасети, діафільми, кінофрагменти, комп'ютер).

Значна увага зверталася на відбір вправ і завдань для розвитку навичок спілкування, читання, письма, аудіювання, які мають педагогічну спрямованість і дають змогу формувати професійні компетенції одночасно з мотивацією майбутньої професійно-педагогічної діяльності. Підбираючи

вправи, ми звертали увагу на їх корисність у формуванні мовної та мовленнєвої компетенцій а також на можливості стимулювання мотиваційної сфери майбутніх учителів. Вправи розроблялись з огляду на можливість ефективного впливу на такі мотиваційні параметри, як керування власною мотивацією, мотивація досягнення, потреба у самоактуалізації, самопізнанні, формуванні концепції Я – майбутній вчитель, почуття компетентності, самодетермінації, власної ефективності.

Серед них вправи, які: забезпечують діагностику емоційної сфери майбутніх учителів, їх ставлення до педагогічної діяльності, виявляють аспекти, що підлягають корекції, допомагають студентам глибше усвідомити природу своїх емоцій та стереотипів у професійній діяльності, розвивають спостережливість, конструктивне педагогічне мислення, емпатію, здатність до рефлексії, саморегуляції, самовдосконалення, встановлення контактів і продуктивної взаємодії з учнями і колегами; сприяють формуванню Я-концепції та адекватної самооцінки, усвідомленню особливостей образів Я-реального та Я-ідеального; розвивають самоповагу та впевненість у собі, почуття власної цінності та ефективності; стимулюють мотивацію досягнення через цілепокладання; зумовлюють інтерес до навчальної і професійно-педагогічної діяльності, визначення власної професійної позиції; сприяють формуванню ціннісних орієнтацій майбутніх учителів, почуття педагогічного оптимізму.

Ми намагались використати певні елементи угорського досвіду у процесі підготовки студентів до виконання робіт науково-дослідного характеру. Так, на 2-му курсі було запроваджено вивчення курсу на англійській мові «Основи наукових досліджень», у розробці якого використано здобутки угорської педагогічної науки. Традиційним стало написання курсових та дипломних робіт, присвячених вивченню актуальних питань педагогіки та методики викладання ІМ. Працюючи над науково-дослідною роботою, студенти часто аналізують власний досвід, здобутий під час проходження різних видів педагогічної практики.

У Закарпатському угорському інституті зроблені перші спроби формування портфоліо, який студенти здають разом із кваліфікаційною роботою. До портфоліо студенти включають виконані під час навчання у ВНЗ проекти, реферати та есе на педагогічну тематику, дидактичні матеріали, розроблені та, по можливості, апробовані під час педагогічної практики, найкращі зразки науково-дослідних робіт, результати поточного та підсумкового контролю за рівнем навчальної успішності. Все це дозволяє швидко зорієнтуватись щодо рівня професійної компетентності студента та його професійної мотивації.

Під впливом угорських та вітчизняних освітніх традицій в ЗУІ проводяться позааудиторні навчально-виховні заходи, які стимулюють саморозвиток студентів, професійну мотивацію та професійне становлення. Для розширення сфери навчально-професійної діяльності студентів використовуються сучасні педагогічні технології, які поєднують індивідуальні та колективні форми роботи з врахуванням запитів та інтересів студентів. Регулярне впровадження таких

позапрограмних заходів, як зустрічі клубу знавців ІМ, зустрічі за круглим столом для обговорення тем професійно-педагогічного змісту, олімпіад та конкурсів, літературних вечорів, студентських конференцій, публікацій найкращих робіт у науковому виданні інституту «Acta Beregsciencis», зустрічі з відомими педагогами, обмін студентів з ВНЗ Угорщини дозволяє активно залучати студентів до творчої навчально-професійної діяльності, ознайомлювати з сучасними досягненнями науки та забезпечує умови для розвитку професійної мотивації.

Надзвичайно важливим вважаємо запозичений з Угорщини досвід організації курсів, спрямованих на підготовку керівників педагогічної практики – менторів, до читання яких залучаються визнані угорські науковці і практичні працівники. Адміністрація Закарпатського угорського інституту зазвичай укладає контракти про проходження студентами практики тільки з вчителями, які отримали сертифікат про відповідну підготовку.

Вихованню інтересу та любові до професії вчителя також сприяє організація літньої педагогічної практики студентів у дитячих таборах, де відпочинок дітей поєднується з вивченням іноземної мови. Зазвичай, робота у таборах є дуже різнобічною. Форми навчально-виховної роботи передбачають конкурси, змагання, ігри на ІМ, заняття з ІМ, вивчення країнознавчого матеріалу і т.д. Все це дозволяє майбутнім педагогам глибше усвідомити особливості обраної професії, випробувати себе в ролі вчителя та, найважливіше, актуалізувати мотиви професійної діяльності.

Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи засвідчив суттєві позитивні зрушення в мотиваційній сфері майбутніх учителів іноземних мов, причому найбільшого впливу зазнали такі параметри мотивації: самодетермінація та внутрішня мотивація; мотивація досягнення; почуття власної ефективності; пізнавальні мотиви. Істотно зріс рівень професійної задоволеності студентів; зафіксовано позитивні зрушення у професійних намірах та більшу усталеність професійного вибору студентів. Якщо на початку експерименту високий рівень мотивації до професійної педагогічної діяльності виявили 27% студентів, середній – 58 %, низький – 15 %, то в кінці експерименту високий рівень мотивації продемонстрували 42% студентів, середній – 51%, низький – 7%.

Отримані результати дослідно-експериментальної роботи з впровадження окремих елементів угорського досвіду формування мотивації майбутніх фахівців ІМ до професійної педагогічної діяльності дають підстави висловити твердження про підвищення навчальної і професійної мотивації студентів, що проявляється в систематичному відвідуванні занять з практичного курсу англійської мови, педагогіки, психології, бажанні поглиблювати знання під час вивчення спецкурсів, ретельнішому виконанні домашніх завдань, самостійній роботі, а також прагненні розвивати педагогічні здібності, працювати над удосконаленням професійно-педагогічних умінь і навичок.

ВИСНОВКИ

1. Дослідження сучасного стану професійної підготовки майбутніх педагогів засвідчує, що значна частина абітурієнтів педагогічних ВНЗ здійснює вибір майбутньої професії без відповідної мотивації, знання і усвідомлення її сутності, а після закінчення навчання випускники не виявляють бажання працювати в школі. Особливо це стосується майбутніх учителів іноземної мови, які, у своїй більшості, керуються предметно-фаховими або особистісними мотивами. Однією з причин такого становища є недостатня увага до формування професійно-педагогічної мотивації в процесі фахової підготовки майбутніх учителів ІМ. Водночас, саме мотивація професійної діяльності в значній мірі визначає особливості професійного становлення майбутнього фахівця.

2. Аналіз вітчизняної і зарубіжної наукової літератури свідчить про відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до розуміння сутності поняття «мотивація», але її трактування більшістю вчених як джерела активності індивіда дає можливість визначити мотивацію професійної педагогічної діяльності як сукупність внутрішніх та зовнішніх сил, які спонукають педагога до професійної діяльності, задають їй певну спрямованість, впливають на її форму, тривалість та інтенсивність.

3. У процесі дослідження виявлено, що зарубіжна наука розглядає проблему професійної мотивації через призму кількох мотиваційних теорій: теорію потреб (А.Маслоу), теорію досягнення (Дж.Аткінсон), теорію власної ефективності (А.Бандура), теорію цілепокладання (Е.Локке, Г.Латам), атрибутивну теорію (Б.Вайнер), теорію самодетермінації (Е.Дісі і Р.Раян), соціальну теорію мотивації (Б.Вайнер), теорію справедливості (С.Адамс), гігієнічну теорію (Ф.Герцберг).

4. Значні теоретичні напрацювання і вагомі практичні здобутки у формуванні професійно-педагогічної мотивації майбутніх учителів ІМ має Угорщина, де розвиток і становлення педагогічної освіти відбувалися поетапно, починаючи з 1775 року з відкриттям першої «зразкової» школи для спеціальної підготовки вчителів і розробки моделі практичної підготовки вчителів. Сучасні структурно-змістові моделі професійної підготовки вчителя в системі неперервної освіти Угорщини охоплюють різнорівневі компоненти : допрофесійну підготовку, професійну (бакалавр, магістр, доктор) і післядипломну освіту. Сьогодні функціональними є такі моделі педагогічної освіти : супровідна (паралельне вивчення фахового, професійно-педагогічного та загальноосвітнього навчальних компонентів) і послідовна (професійно-педагогічна підготовка здійснюється по завершенню вивчення циклу дисциплін за професійним спрямуванням). У результаті освітньої реформи в країні, спрямованої на вдосконалення професійної підготовки вчителів, здобути диплом за педагогічним напрямом можна тільки на освітньо-кваліфікаційному рівні магістра.

5. Інтеграція Угорщини в європейський освітній простір зумовлює необхідність оволодіння громадянами уміннями і навичками іншомовного спілкування (зазвичай, перевага надається англійській мові), що, в свою чергу, підвищує вимоги до підготовки вчителів іноземних мов, зокрема, формування у майбутніх фахівців стійкої мотивації до професійно-педагогічної діяльності.

6. Осмислення науково-практичних підходів та концептуальних засад організації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Угорщині дозволяє виокремити основні особливості формування мотивації до професійної педагогічної діяльності : систематичне і цілеспрямоване формування мотивації на всіх освітніх рівнях: допрофесійному, професійному (бакалаврат, магістратура, докторантура), в системі післядипломної освіти; максимальна професійно-педагогічна спрямованість навчально-виховного процесу; орієнтація на особистість студента (розвиток рефлексії, автономності, полікультурності майбутніх учителів ІМ); залучення студентів до науково-дослідної роботи педагогічного спрямування; оптимальне поєднання теоретичної і практичної підготовки.

7. Результати впровадження окремих елементів угорського досвіду формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземних мов в Закарпатському угорському інституті підтверджують наявність позитивних зрушень у мотиваційній сфері студентів. Так, високого рівня розвитку професійної мотивації досягли 42% студентів (було 27%); середній рівень властивий 51% студентів (було 58%); низький рівень зафіксовано у 7% студентів (було 15%). Це свідчить про доцільність використання угорського досвіду у професійній підготовці вчителів іноземних мов в Україні.

8. Дослідження проблеми професійної підготовки вчителів ІМ в Угорщині уможливило окреслення конкретних шляхів подальшого вдосконалення вітчизняної педагогічної системи на основі творчого використання прогресивних ідей угорського досвіду: формування мотивації до професійної педагогічної діяльності на всіх рівнях освіти; забезпечення максимальної професійно-педагогічної спрямованості навчального середовища ВНЗ; оптимізація допрофесійної підготовки; вдосконалення системи профвідбору на педагогічні спеціальності; гармонізація теоретичних і практичних компонентів професійної підготовки; розширення переліку фахових дисциплін психолого-педагогічного, методичного блоків; забезпечення більшої елективності навчального плану; збільшення бюджету часу на вивчення психолого-педагогічних дисциплін; удосконалення педагогічної практики через запровадження підготовки менторів – керівників педагогічної практики; введення необхідності укладання портфолію; організація ефективних позааудиторних навчально-виховних заходів педагогічного спрямування.

Проведене дослідження не претендує на вичерпне різностороннє вирішення досліджуваної проблеми. Подальшого розвитку потребують питання: оптимізації вітчизняної

системи педагогічної освіти шляхом реалізації прогресивного зарубіжного досвіду; особливостей формування мотивації на різних циклах професійної педагогічної підготовки; розробка ефективного механізму профвідбору на педагогічні спеціальності; організаційно-методичних засад упровадження підготовки менторів та вчителів дисципліни «Профорієнтація» та деякі інші.

Основні положення дисертації відображені у таких публікаціях:

монографії, навчальні посібники

1. Леврінц М. І. Особливості формування мотивації майбутніх фахівців в Угорщині : [монографія] / М. І. Леврінц, І. В. Козубовська. – Ужгород : «Мистецька Лінія», 2011. – 251 с.
2. Чорба М. І. Modal Verb Games. A resource book for teachers of English : [навчальний посібник] / М. І. Чорба. – Ужгород : ПоліПрінт, 2006. – 68 с.
3. Чорба М. І. Home-Reading. “The Great Gatsby” by F.Scott Fitzgerald (advanced) : [навчальний посібник] / М. І. Чорба. – Ужгород : ПоліПрінт, 2006. – 90 с.
4. Чорба М. І. Home-Reading. “Lord of the Flies ” by W. Golding (advanced) : [навчальний посібник] / М. І. Чорба. – Ужгород : ПоліПрінт, 2006. – 67 с.
5. Чорба М. Теорія англійської мови: Збірка лекцій (The Theory of English): [навчальний посібник] / М. Чорба, І. Густі, В. Іванчо. – Ужгород : ПоліПрінт, 2007. – 216 с.
6. Чорба М. І. Формування мотивації майбутніх вчителів англійської мови (на англійській мові) : [навчальний посібник] / М. І. Чорба. – Ужгород : ПоліПрінт, 2008. – 132 с.
7. Леврінц М. Методичні вказівки до написання курсових, бакалаврських та дипломних робіт (посібник для студентів факультетів іноземних мов) : [навчальний посібник] / М. Леврінц, І. Густі, К. Лізак. – Ужгород : ПоліПрінт, 2009. – 61 с.

статті у наукових фахових виданнях

8. Чорба М. І. Динаміка мотивації майбутніх та початкуючих вчителів англійської мови угорської етнічної меншини / М. І. Чорба // Вісник Чернівецького Університету. Сер. Педагогіка і психологія. – Чернівці, 2007. – №1. – С.192 – 202.
9. Чорба М. І. Почуття власної ефективності у мотиваційній сфері майбутніх вчителів англійської мови угорської етнічної меншини / М. І. Чорба // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського. – Одеса, 2008. – Випуск 6 – 7. – С.148–153.
10. Чорба М. І. Вивчення мотивів вибору професії майбутніми вчителями англійської мови угорської національної меншини / М. І. Чорба // Вісник Прикарпатського Університету. Сер. Педагогіка. – Івано-Франківськ. – 2008. – Випуск XIX – XX. – С.236–242.

11. Чорба М. І. Змістові характеристики сформованості професійної мотивації майбутніх вчителів англійської мови / М. І. Чорба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2008. – Випуск 14. – С.168–172.

12. Чорба М. І. Самодетермінація навчально-професійної діяльності майбутніх вчителів англійської мови в угорській етнічній меншині / М. І. Чорба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2008. – Випуск 14. – С.74 –78.

13. Леврінц М. І. Розвиток системи підготовки педагогічних кадрів в Угорщині / М. І. Леврінц // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2009. – Випуск 16 –17. – С.65–66.

14. Леврінц М. І. Магістерські програми в системі педагогічної освіти Угорщини / М. І. Леврінц // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2010. – Випуск 18. – С.68–72.

інші публікації

15. Чорба М. І. Мотиваційні чинники професійного становлення вчителів англійської мови в угорській етнічній меншині / М. І. Чорба // Освіта Закарпаття : науково-методичний журнал. – 2007. – №5. – С.34 –39.

16. Чорба М. І. Соціалізація майбутніх вчителів угорської етнічної меншини / М. І. Чорба // Проблеми соціалізації особистості у теорії та практиці сучасної науки : матеріали конференції (Житомир, 28 – 29 вересня 2005 р.). – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. – С.60–67.

17. Чорба М. І. Формування мотивації професійно-педагогічної діяльності майбутніх вчителів при вивченні іноземних мов / М. І. Чорба // Методика викладання іноземної мови у немовних навчальних закладах : зб. праць міжнародної наук.- практик. конф. (Донецьк, 20 квітня 2006 р.). – Донецьк : ДонНТУ, 2006. – С.364 – 368.

18. Чорба М. І. Дослідження мотивації навчальної та професійно-педагогічної діяльності майбутніх вчителів англійської мови в угорській етнічній меншині / М. І. Чорба // Особистісно орієнтовані педагогічні технології у початковій освіті : матеріали міжнар. наук.-практик. конф. (Тернопіль, 4 – 5 травня 2006 р.). – Тернопіль, 2006. – С.94 – 98.

19. Леврінц М.І. Деякі аспекти професійного відбору фахівців для соціально-педагогічної діяльності / І. В. Козубовська, М. І. Леврінц // Підготовка соціальних працівників до роботи з дітьми групи „ризик” : матеріали доповідей та повідомлень міжнар. наук.-практик. конф. (Ужгород, 4 жовтня 2008 р.). – Ужгород, 2008. – С.32–35.

20. Леврінц М. І. Етнічні особливості мотивації професійної діяльності майбутніх вчителів іноземної мови угорської національної меншини / М. І. Леврінц // Соціалізація

особистості і суспільні трансформації : механізми взаємовпливу та вияви : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 14–16 травня 2009 р.). – Чернівці : Книга – XXI, 2009. – С.13–17.

21. Леврінц М. І. Педагогічна мотивація як чинник ефективності навчально-виховного процесу в школі / М. І. Леврінц // Соціально-профілактична робота з попередження насильства серед дітей та молоді : матеріали доповідей та повідомлень міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 1–2 жовтня 2009 р.). – Ужгород, 2009. – С.36–39.

22. Леврінц М. І. Сучасні моделі професійної підготовки вчителів в Угорщині / М. І. Леврінц // Проблеми становлення та самореалізації творчої особистості майбутніх фахівців гуманітарного спрямування : зміст, форми та методи підготовки : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 14–15 травня 2010 р.). – Хмельницький : ХНУ, 2010. – С.71–72.

23. Lőrinc M. A motiváció fejlesztése mint a szakmai képzés szerves része / M. Lőrinc // Szociális munka és társadalmi környezet : 20 éves jubileumi konferencia (Szeged, Május 20 – 21, 2010). – Szeged, 2010. – p. 65.

АНОТАЦІЇ

Леврінц М. І. Формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх фахівців іноземних мов в Угорщині. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2011.

У дисертації здійснено теоретичний аналіз вітчизняних і зарубіжних джерел з досліджуваної проблеми, виявлено основні підходи до визначення поняття мотивації професійної педагогічної діяльності та уточнено його сутність. Обґрунтовано особливості формування мотивації до професійної педагогічної діяльності майбутніх учителів іноземних мов.

Проаналізовано історико-педагогічний досвід професійної підготовки педагогів в Угорщині; охарактеризовано основні структурні компоненти професійної підготовки вчителів ІМ та особливості змісту, форм і методів підготовки у різних типах навчальних закладів країни; виявлено специфіку формування професійної мотивації на допрофесійному рівні, на рівні бакалаврату, магістратури, докторантури, в системі післядипломної освіти.

Здійснено порівняльний аналіз професійної підготовки фахівців іноземних мов в Угорщині й Україні; з'ясовано можливості творчого використання прогресивних ідей досвіду професійної підготовки вчителів іноземних мов Угорщини в освітній галузі нашої країни, зокрема у формуванні мотивації до професійної педагогічної діяльності.

Ключові слова: мотивація професійної педагогічної діяльності, професійна підготовка педагогів в Угорщині, вчитель іноземної мови, формування мотивації до професійної педагогічної діяльності.

Левринц М. И. Формирование мотивации профессиональной педагогической деятельности будущих специалистов в области иностранного языка в Венгрии. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка. - Тернополь, 2011.

В диссертации осуществлён анализ отечественной и зарубежной научной литературы по вопросам формирования мотивации профессиональной педагогической деятельности.

Исследованы научно-практические подходы к формированию мотивации профессиональной педагогической деятельности специалистов в области иностранных языков в системе профессиональной подготовки педагогов Венгрии, которые основываются на следующих мотивационных теориях: теория потребностей (А. Маслоу), теория достижения (Дж. Аткинсон), теория собственной эффективности (А. Бандура), теория целеполагания (Е. Локке, Г. Латам), атрибутивная теория (Б. Вайнер), теория самодетерминации (Е. Диси, Р. Раян), социальная теория мотивации (Б. Вайнер), теория справедливости (С. Адамс), гигиеническая теория (Ф. Герцберг).

Исследованы этапы исторического развития и становления педагогического образования Венгрии; охарактеризованы структурно-организационные формы, содержание и особенности формирования мотивации профессиональной педагогической деятельности будущего учителя иностранного языка в системе допрофессиональной, профессиональной и последипломной подготовки Венгрии.

Проанализированы теоретические и практические предпосылки формирования мотивации профессиональной педагогической деятельности специалистов иностранного языка как важной составной содержания и целей подготовки педагогов Венгрии.

Выявлены основные особенности формирования мотивации профессиональной педагогической деятельности: систематическое и целенаправленное формирование профессионально-педагогической мотивации на всех образовательных уровнях (допрофессиональная подготовка, бакалаврат, магистратура, докторантура, последипломное образование); максимальная профессионально-педагогическая направленность учебно-воспитательного процесса; ориентация на личность студента (развитие рефлексии, автономии, поликультурности будущих учителей); вовлечение студентов в педагогическую научно-исследовательскую работу; оптимальное сочетание теоретической и практической подготовки будущих учителей иностранного языка.

Осуществлен сравнительно-педагогический анализ профессиональной подготовки педагогов Венгрии и Украины, в частности, формирования мотивации профессиональной педагогической деятельности будущих учителей иностранного языка, в результате которого были определены некоторые общие черты и принципиальные различия в профессиональной подготовке.

Обоснованы конкретные пути дальнейшего совершенствования отечественной системы профессиональной подготовки будущих учителей иностранного языка на основе творческого использования венгерского опыта формирования мотивации профессионально-педагогической деятельности: систематическое и целенаправленное формирование профессиональной педагогической мотивации на всех образовательных уровнях (допрофессиональная подготовка, бакалаврат, магистратура, докторантура, последипломное образование); мотивационное обеспечение учебно-воспитательного процесса при изучении иностранных языков; максимальная профессионально-педагогическая направленность учебной среды вуза; оптимизация допрофессиональной подготовки; совершенствование системы профотбора на педагогические специальности; гармонизация теоретических и практических компонентов профессиональной подготовки; расширение блока дисциплин психолого-педагогической и методической направленности; обеспечение большей элективности учебных планов; увеличение времени на изучение профессионально-педагогических дисциплин и методики преподавания иностранного языка; вовлечение студентов в активную научно-исследовательскую работу педагогической направленности; совершенствование педагогической практики путём подготовки высококвалифицированных руководителей практики (менторов); ведение портфолио; организация внеаудиторных учебно-воспитательных педагогических мероприятий.

Ключевые слова: мотивация профессиональной педагогической деятельности, профессиональная подготовка педагогов в Венгрии, учитель иностранного языка, формирование мотивации профессиональной педагогической деятельности.

M. Levrints. Professional pedagogical motivation development of the prospective foreign language specialists in Hungary. – Manuscript.

Thesis for the Candidate's Degree in Pedagogical Sciences. Specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. – Ternopil, 2011.

The thesis has investigated theoretic and practical grounds of teachers' motivation development in the education system of Hungary. An attempt has been made to discuss the nature of the construct of professional motivation, examine the most influential positions in the given field of study and identify prerequisites of its generation and sustention. The Hungarian system of pedagogical education has been submitted to historical and pedagogical analysis; the core structural, organizational and conceptual

components with reference to peculiar features of foreign language teachers motivation enhancement have been traced at different educational levels.

Comparative analysis of the Hungarian and Ukrainian educational systems and the two countries' theoretical and practical approaches to teacher motivation initialisation have provided context for developing a unified complex paradigm based on the integrated Hungarian and Ukrainian educational legacies.

Key words: motivation of professional pedagogical activity, professional training of teachers, teacher of foreign language, teachers' professional motivation development.